

بوچيا

گيانه وهر به روش نه مانيا دچين ؟

وه رگيران

ديان جه ميل

بوچی گیانهوهر بهره ؤ نهمانی دچن ؟

ناڤئ پەرتو کئ: بوچی گیانه وەر بەرە ڤ نهمانئ دچن ؟

نڤیسەر: ئەندرو شارمان

وەرگیران ژ ئینگلیزی: دیان جهمیل

بابەت: زانستی - گشتی

تیپچن: دیمەن جهمیل

دیزایننا ناڤەرۆکا چاپا کوردی : بیوار محەمەد

قهواره: سم × سم

ژمارا لاپهرا:

تیراژ:

نرخ:

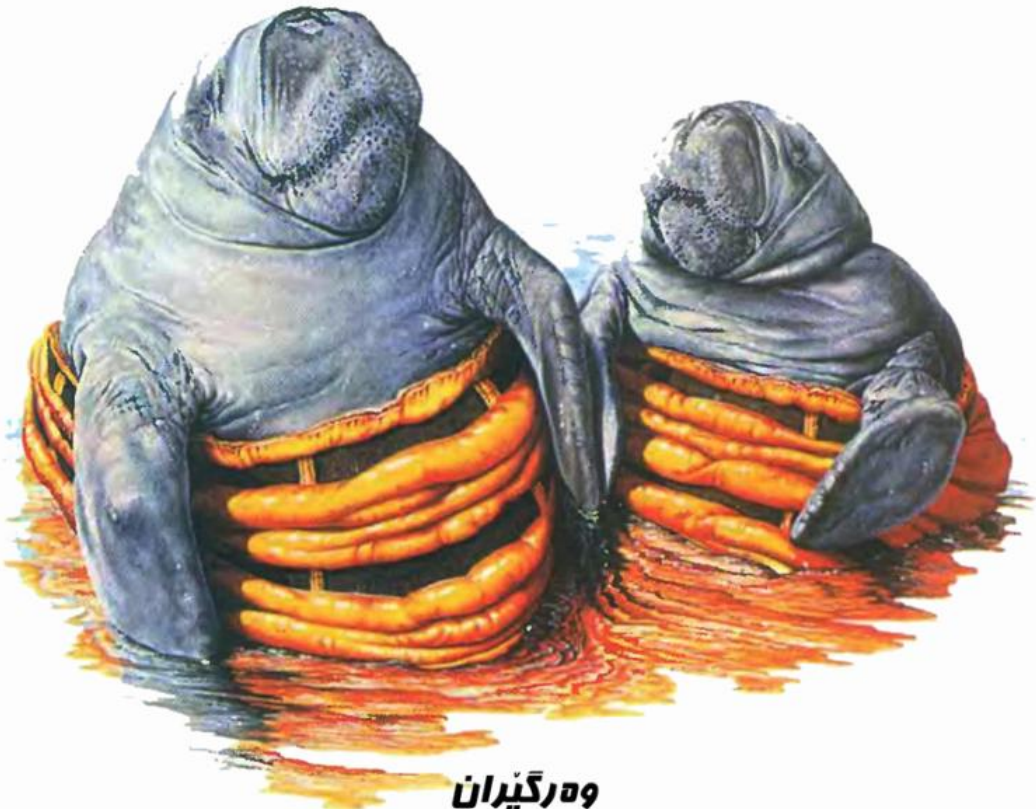
ژمارا راسپاردنئ:

زنجیره و سال: /

چاپخانه:

بوچا

**گيانه وهر
به رهش نه مانا دچن ؟**

وه رگيران

ديان جه ميل

دقی پهرتو کیدا بهرسقا فان پرسیاران دی بینی

- بوچی دهیناسور نه ماینه ل سهر روویئی نهردی ؟
نهرئی همی جورین گیانه وهران بهره ف نه مانی دچن ؟
بوچی بالنندی دودوو مری ؟
نهو کیژ گیانه وهر بوو له شی وی نیقه ک وه کی هه سپی و نیقه ک وه کی کهری بوو ؟
هژمارا میشموران ل سهر روویئی نهردی چه نده ؟
نهو کیژ میشموره قهباری وی هندی یی مشکه کی و کفه یته بهر گه فین قر کرنی ؟
بوچی گیانه وهر چه ز ژ گومین نافی دکهن ؟
نیچیر فان چهوا نیچیرا تیشکین بالنده یان دکهن ؟
بوچی گه می زیانی دگه هینه چیلین دهریایی ؟
نهرئی هیکنین ماسیا خیبار کیفه دچن ؟
نه گهر ته سه مه نکلی نه نکلیسی دیت نه بیژه که سی ؟
چهوا ماسی نه خوشیان دگه هینه بالنندی نه هووی ؟
نهو کیژ گیانه وهره شاخه ک پیقه هه ی و کفه یته بن گه فین قر کرنی ؟
تول کیری دشیی وینه یه کی فوتو گرافی دگهل فیلان بگری ؟
نهو کیژ گیانه وهر بوو پشتی قریوی دووباره هژمارا وان زیده بوو فه ؟
بوچی مه یینکین مه زن چه ز ژ داران دکهن ؟
نهو کیژ گیانه وهری شهر مینه کفه یته بن گه فین قر کرنی ؟
بوچی گیانه ری یی "نای نای" نه خوشی دگه هینه مروان ؟
بوچی هرچا جه مسهری هیشتا مایه د مه ترسیی دا ؟
بوچی مرو فه رووی فه قما بو یاغ دکهن ؟

ٺو ڪيڙ نههنگي خودان شاخه و ڪهفتيه بهر گهفين ڦرڪرنِي؟

بوچي مروڦ نههنگي گونجاي نيچير دڪن؟

ٺهري باخچه دناڦ دهريايان دا ههنه؟

بوچي بهبهغا ناهينه هڙمارتن گيانهوهرين ڪهي؟

ڪي دي مارگيسڪان ڪهته دناڦ چانتين خودا؟

چهوا دي فيل ڙ نيچيرفانان هينه پاراستن؟

چهوا دووپشڪين لاستيڪي دهينه گرتن؟

بوچي پلنگي نهڦيت مروڦ وي بينن؟

چهوا پلنگ خوارني بو خو پهيدادڪهت؟

گيانهوهري ٺوبوسوم چهوا دگههنه ههڦالين خو؟

بوچي ل بهرامبهر گوريلايي تو نهشي بيهنڙي؟

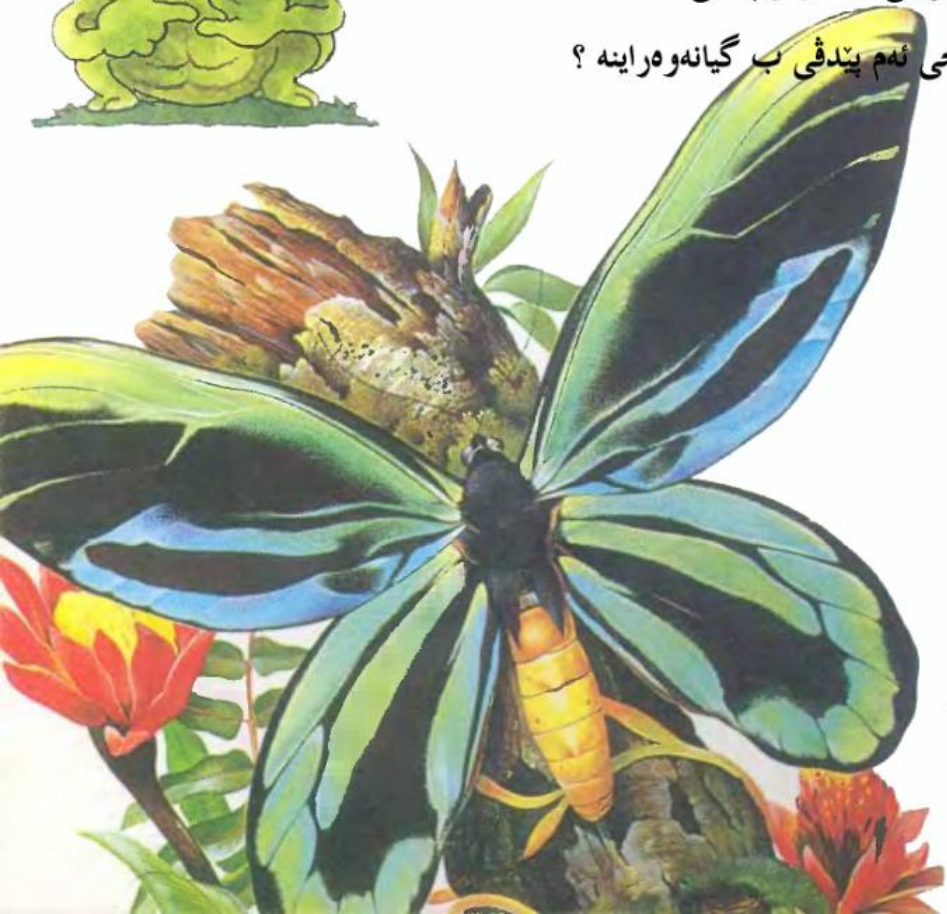
ڪهنگي گيانهوهرا دڦيت بچنه باخچي گيانهوهران؟

ڪهنگي گيانهوهران دڦيت ڙ باخچي گيانهوهران بچن؟

ٺو ڪيڙ گيانهوهره د مهجولوکاندا دهيتته ب خودانڪرن؟

بوچي گيانهوهر پندڦي مهنه؟

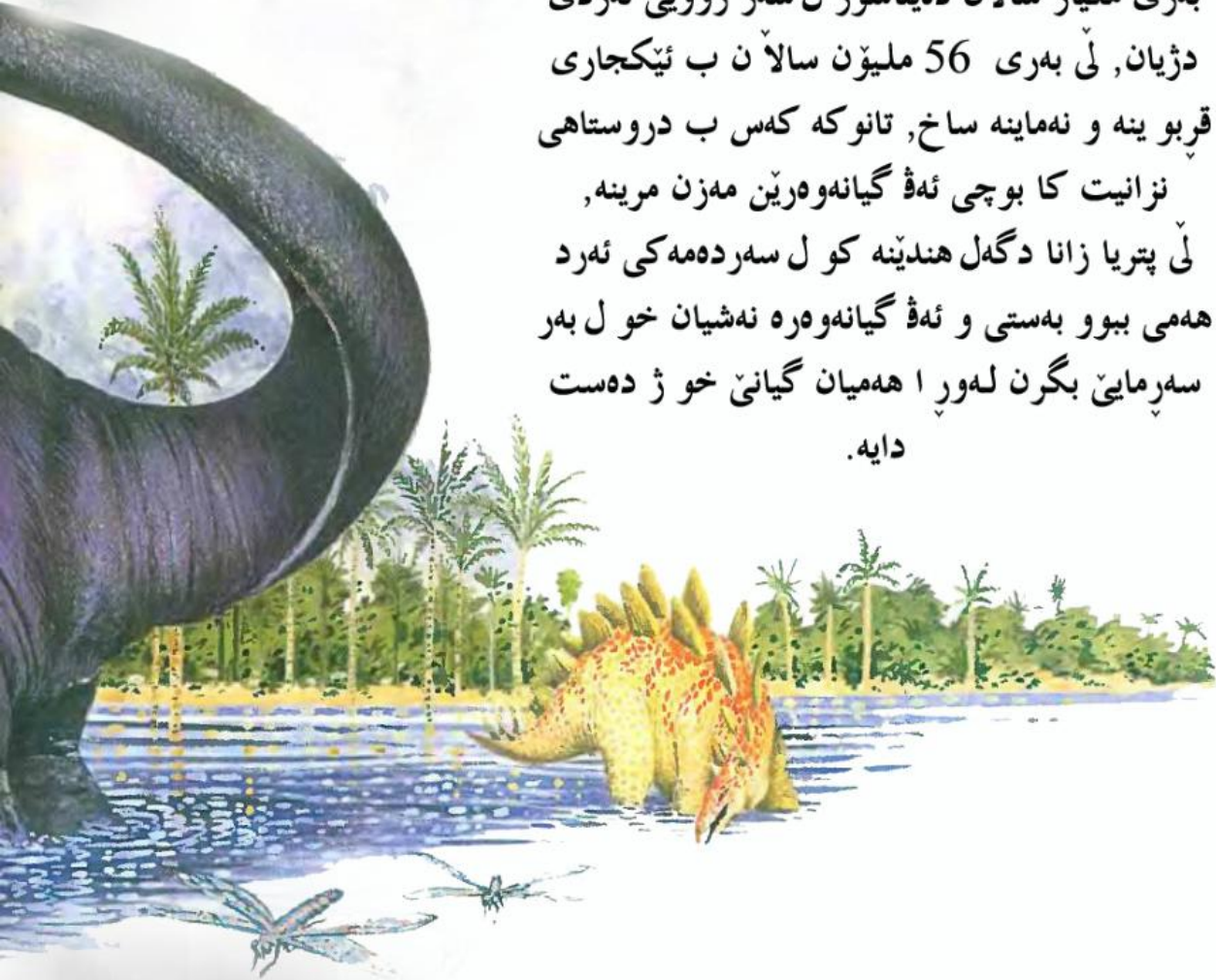
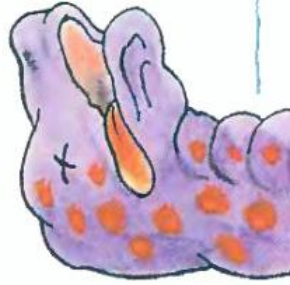
بوچي ٺم پندڦي ب گيانهوهراينه؟

دبیت هندهك گیانه وەر ژبهر
چالاکیین مروقان بهره ژ
نهمانی بچن، یانژی دبیت
ژبهر گهورینا ژینگهه و
جهی ژیانان وان بیت.

بوچی دهیناسۆر نهماینه ل سهر روویئ نهردی ؟

بهری ملیار سالان دهیناسۆر ل سهر روویئ نهردی
دژیان، لی بهری 56 ملیۆن سالان ب ئیکجاری
قربوینه و نهماینه ساخ، تانوکه کهس ب دروستاهی
نزایت کا بوچی ئەڤ گیانه وهرین مهزن مرینه،
لی پتريا زانا دگهل هندینه کول سهردهمه کی نهرد
همی ببوو بهستی و ئەڤ گیانه وهره نهشیان خول بهر
سهرمایئ بگرن له ورا همیان گیانی خو ژ دهست
دایه.

نهری همی جورین گیانه وهران بهره ژ نهمانی دچن ؟

ب شیوهیه کئی گشتی، همی گیانه وهر بهره ژ نهمانی دچن، لی ل
شوینا وان هنده کین نوو پهیدادین، پتريا جاران گیانه وهرین نوو
تارادهیه کی وه کی یین بهرینه بتنی هندهك گهورین تیدا
پهیدادین، بو نموونه ئەو فیلیین نوکه ل سهر روویئ نهردی
دژین وه کی وان فیلانیه یین بهری دهه هزار سالان قربوین کو
وان لهشی وان ب پیرته کئی بوش و دریژی نی نخافتی بوو.

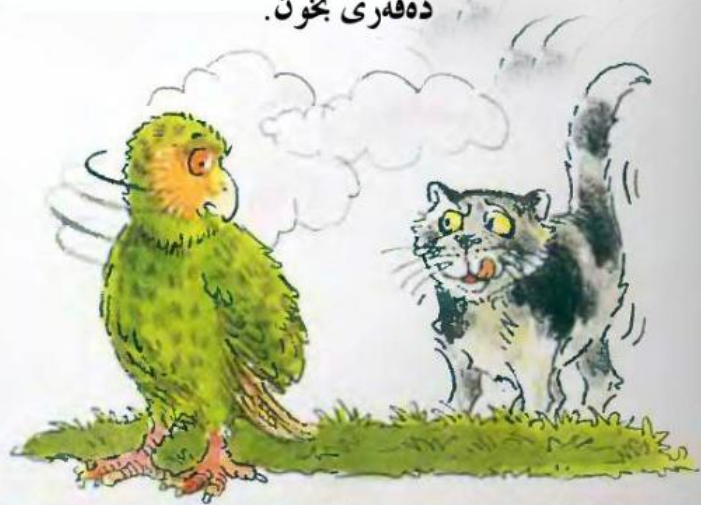
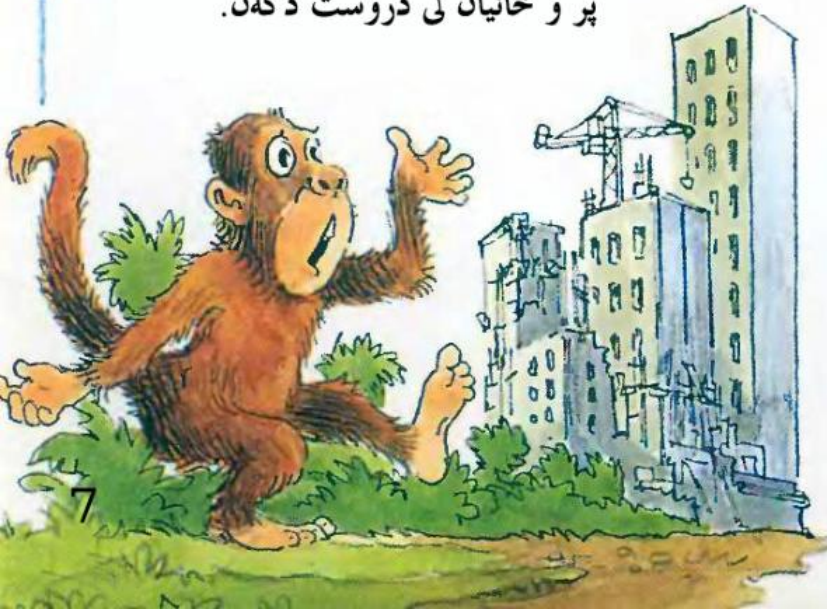
گەلەك گيانەوەر يېن كەفتينە بەر گەفین
قەر كرنی ژبەر كو مروڤ بەردەوام نیچیرا فان
گیانەوهران دكەت.

دەمی كەرەستین كیمیایی
یین زیانبەخش دەینە
ناقئی و سەر هسكاتی،
دبە ئەگەری پیسكرا
ژینگەهی، ئەڤ چەندەژی
دبیتە ئەگەری كوشتنا
گەلەك گیانەوهران.

گەلەك گیانەوەر بەرەڤ ئەمانی دچن ژبەر كو مروڤ بەردەم
جەئی ژینا وان خراب دكەت و كارگەھ و پرۆژە و رېك
پر و خانیان لی دروست دكەن.

دەمی مروڤ دچنە دەڤەرە كا نووی بۆ ئاكنجیونئ،
دی ھندەك گیانەوەرا دگەل خو بەت، دبیت ئەڤ
گیانەوەرین دگەل وان دچن گیانەوەرین وی
دەڤەری بخون.

بالندی فیل دهاته هژمارتن
 مهزنترين بالنده ل سهر روويی
 نهردی و هیکا وی 200
 جاران ژ هیکا مریشکی
 مهزنتربوو، لی بهری 300
 سالان بهره ف نهمانی چوون.

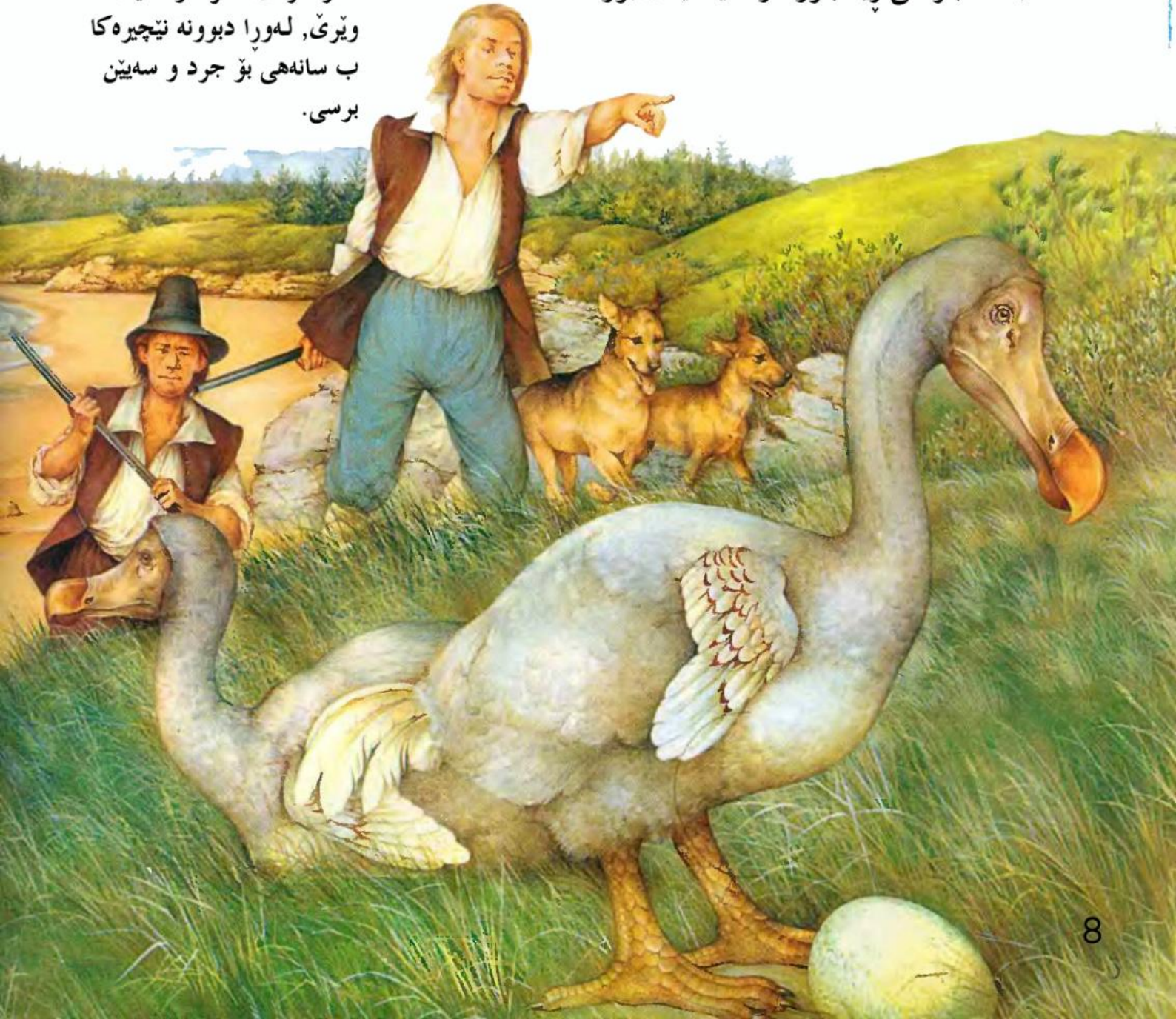

بوچی

بالندی دودوو مری؟

ههر ژ میژه بالندی دودوو ل سهر گزیرتا
 "موریشوش" نهوا دکه فیته سهر زهریا یا هندی
 دژیان، لی تا سالاً 1680 چ بالنده نهمانه ساخ
 ژ بهرکو نهو دهریا فانیین دچوونه فی گزیرتی ئیکسه
 دا فان بالندان نیچیرکه ن و گوشتی وان خون.
 بالندی دودوو نه دشیان ب رهفن و خو قورتال
 بکه ن چونکی ریقه چوونا وان یا هیدی بو.

بالندی دودوو هیکن خول
 سهر نهردی دکر ن و دهیلانه
 ویری، لهورا دبوونه نیچیره کا
 ب سانه هی بو جرد و سهیین
 برسی.

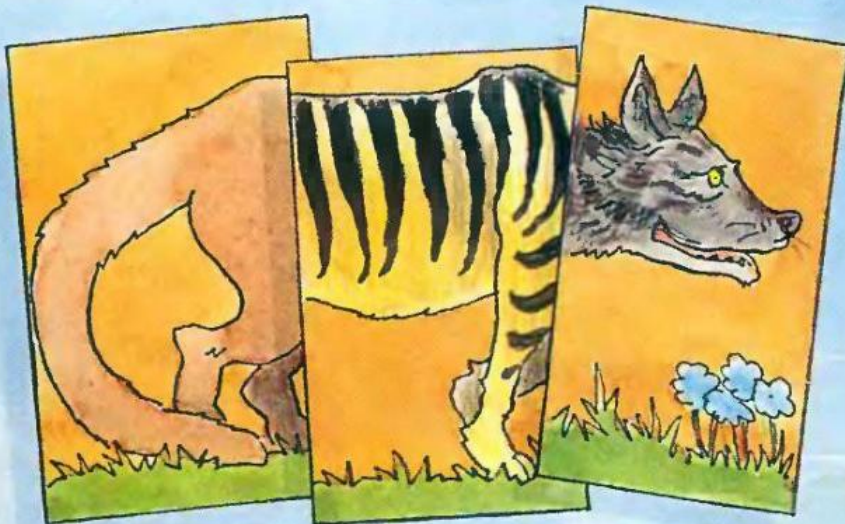

ئەو كىژ گيانەو ەربوو لەشى وى نىقەك وەكى ەسپى و نىقەك و ەكى كەرى بوو؟

ل سەردەمى بەرى گيانەو ەرك
ەبوو دگوتنى "كوگا" كو دناڤ
دارستانين باشورى ئەفرىقىا دژيا,
لى دەما مروڤ گەهشتينه جەئ وان و
داگىركى, ئىكسەر دەست ب نىچىرا فان
گيانەو ەران كر ئەوژى ژبەر پىست و
گوشتى وان, پترىا فان گيانەو ەران ەاتنە
كوشتن لەورا ەتا سالا 1883 خو ئىك
ژى نەما ساخ.

بەرى پتر ژ 160 سالان, گيانەو ەرى كوگا ل بەرىتا
بو ھاژووتنا نەربانان دەاتە ب كارئىنان.

دوماهيك جار گورگى "ساسمانيا" ەاتىە دىتن بەرى 70
سالان بوو, ئەڤ گيانەو ەره بى سەىر بوو چونكى سەرى وى
بى گورگا بوو, لەشى وى وەكى بى پلنگان و بى
هیلداربوو, كوربا وىژى وەكى يا كەنگەران بوو.

هژمارا میښوموړان ل سهر روویئ نهردی چهنده ؟

تانوکه پتر ژ ملیونهك و چوار سهد هزار
جورین میښوموړان هاتینه دیتن کو
هژمارا وان ل سهر روویئ نهردی
ژ یا ههمی بونهوهرین دی پتره,
لی گهلهك ژقان بونهوهران ژبهړ چالاکی بین
مروقان بین کهفتینه بهر گهفین قر کرنی, نه گهر
مروقه بهردهم بوو ل سهر خرابکونا جهی ژینگهها
وان رهنگه گهله کین دیزی ژناؤه بچن.

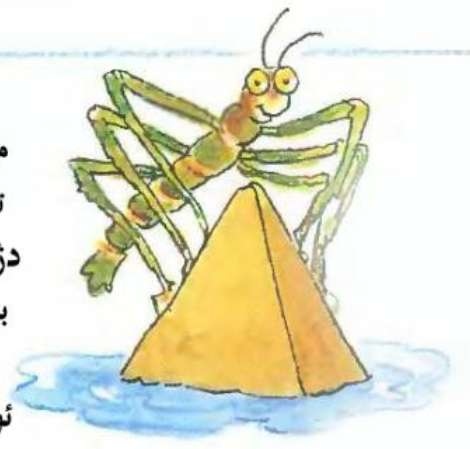
پهلاتینکا "شاهانئلیکساندرا" پهلاتینکه کا گهله کیمه کول دهقرا
"بابوا" ل وهلاتی گینیا دژیت, لی نهو دارستانا نهؤه پهلاتینکه لی
دژیت روژ بو روژی یا دهیتته خرابکون.

ژبهړکو هژمارا میښوموړان گهلهك یا مهزنه, لهورا
نهم نهشین چاقدیریا ههمیان بکهین داکو ژناؤه نهچن
لهورا باشتین ریک نهوه نهم پاراستنا وان جهان
بکهین بین نهؤه بونهوهره لی دژین.

بهري نوکه کومه کا بچووک يا
 میشومورین کو وه کی لسقی خوب
 تشتانقه دگرت ل گزیرتا "لوردھاو"
 دژیان, خه لکی وان دهقهران دیژن نه
 بونه وهره ل سهر گزیرتا ههره می Ball
 Pyramid دژین کو نیریکی
 ئوستریالیاه, لی ل قی دوماهی کھسی
 چ ژقان بونه وهران نه دیتینه.

نهو کیژ میشوموره

قهباری وی هندی یی مشکه کی یه

و کھفیته بهر گهفین قر کرنی؟

میسا "ویسا" میشوموره کا مهزنه و یا بی پهره,
 قهباری وی سی جارا هندی یی مشکه کی یه,
 نهو بونه وهره کھفیته بهر گهفین قر کرنی چونکی
 نهو دارستانین لی دژیت ل وهلاتی نیوزله ندا یین
 هاتینه خرابکرن, نهو چهندهژی بویه نه گهر جرد
 ب سانه هی وان نیچیر بکهن, لی خوشبهختانه
 نوکه ویسا ب نارامی ل پاراستنگه هین سروشتی
 دژیت.

دبیت "تهفپیرکین سور" ب ترس بن, لی چ
 زیانی ناگهینه مروقان, لی قی دوماهی
 نهوژی یین کیم بووین ب تایهت پشتی مروق
 شیاین وان کھ هی بکهن و ژ جهی وان یی
 رهسن ئیناین.

دناڤ گومين نافيذا خوارنه كا باش بو
وان بالندهيان لي ههيه بين بيهنا خو لي
فهدهن، چونكي نهو بو ماويه كي دريژ
دفرن و ژ جهه كي بهرهڤ ئيكي دي
كوچ دكهن.

بوچي گيانه وهر چهز ژ گومين نافي دكهن ؟

گومين نافي جهه كي نارامه بو گهلهك بونه وهرين
ل سهر روويي نهردي و خوارنه كا باش لي ههيه.
لي گوم نه پاراستنگههين سروشتينه، چونكي
گهلهك ژ وان هاتينه هشكرن و ل شوينا وان
خاني و باخچه لي هاتينه دروستكرن، ههمي نهو
گيانه وهرين دناڤ فان گوماندا دژين دي مرن
نه گهر بهردهوام جهين وان هاتنه خرابكرن.

گومه كا نافي
ل ويلايه تا فلوريدا

غوزان

كيسه لي دهريايي

ماسيا ليون

نیچیر قان چہوا نیچیرا تیشکین بالندہیان دکھن

ل و ہلاتی روسیا ہندہک نیچیر قان دی بیکین لاستیکی ل
سہر شیوی بالندہیان کہنہ دەستی خو و دی ماسکہ کی
ژی دانہ سہر سہرو چاقین خو و دی چنہ سہر وان
گومین ئاقی بین بالندہ لی ہین، تیشکین بالندہیان
ہزر دکھن ئەف بیکین لاستیکی بالندہیین ژ راستانہ لہورا
دہینہ دەف وان، ہوسا ئەو قان تیشکین بالندہیان نیچیر
دکھن.

پہلاتینک

بالندی شاہی خہمگین

حاجی لہ لہق

وہردہ کا ہیلدار

ماسیا نیریون

تیمساحی ئەمریکی

دکھفندا تیمساحی ئەمریکی ژ بہر
پیستی وی بی گرانہہا دہاتہ
نیچیرکن، لہورا ل سالیین شپستان
کہفتبوو بہر گہفین قر کرنی، لی پشتی
ہاتیہ قہدہغہ کرن نوکہ ہژمارا وان
بہرہف زیدہبونی یہ.

بوچی گهمی زیانی دگهینه چیلین دهریایی ؟

چیل دهریایی گیانهوهره کی ههژاره و پتريا دهمی خوب
 گهریاناڤه دهورینیت و گیایی دهریایی دخوت، لی ژ
 بهخت رهشیا وان نهو چهز ژ گهریانین بتنی ناکهن،
 نهو گیانهوهره دی ل دویف وان گهمیان دکهفن
 یین بلهز دچن، لهورا گهلهك جارن دکهڤنه
 بهر پهروانین گهمیان و پرت پرت دبن،
 نهو چهندهژی بویه سهدهما کیمبونا
 هژمارا وان.

ل چینی دولفینی روبران ههیه و
 کهڤتیه بهر گهڤین قرکرنی چونکی
 تارادهیه کی یی کورهیه و بو
 خوارنی پشت بهستنی دکهته سهر
 دهنگان، لی گهلهك جارن دهنگی
 پاپوران وی دخاینیت لهورا ب
 سانههی دکهڤتیه تورین
 نیچیر فانان.

نهری هیکن ماسیا خیار کیفه دچن ؟

سالانه ماسین خیار ژ دهریایی بهره ژ روبران دچن داکو هیکن خو لی ب
 دانن، لی گهلهك هیکن وان نابنه ماسی چونکی مروڤ هیکن وان نیچیر
 دکهت و خوارنه کا گرانبهها ژی دروست دکهت دیژنی کافیار کول سهر
 پسکیتان دهیتنه دانان.

ئه گهر ته سه مه نكلی ئه نكلیسی دیت نه بیژه کهسی ؟

مروفان بهردهوام هژماره کا مهزن
یا گیانه وهری "سه مه نكلی ئه نكلیسی"
دناؤ روبر و دهریایاندا دگرتن و دکوشتن
ههتا وهلی هاتی ئیدی کهسی ئهؤ گیانه وهره
نه دیتنه فه و یین بهرزه بووین، له ورا ئه گهر ته
ئهؤ گیانه وهر دیت نه کوژه و نه بیژه کهسی داکو
هژمارا وان زیده بیت.

چهوا ماسی نه خوشیان دگه هینه
بالندی ئه لهووی ؟

دهمه کی کیم بوو بالندی "ئه لهووی سهرحوج"
به رهؤ نهمانی بچیت نهوژی ژبه ر خوارنا ماسین
ژههراوی و دهرمانین کوشتنا میشوموران
ئه فین جوتیار ل ناؤ رهزو بیستانین خو
درهشینن. دهما باران دهات دا فی دهرمانی
ژناؤ داروبار گه هینته ناؤ روبران و پاشی دا
چیته دناؤ زکی ماسیاندا و دا بی ژههراوی بن،
لی خوشبهختانه ئه فروکه ب کارئینانا فان
دهرمانان هاتیه قه دهغه کرن و هژمارا فان
بالندهیان ژی به رهؤ زیده بونی یه.

ل ئه وروپا پیچهك مابوو سهیی
دهریایی ژبه ر پیسبوننا روبران
ژناؤ بچیت، لی خوشبهختانه پشتی
هندهك روبر هاتینه پاقر کرن،
ژیانان فان گیانه وهران ژی هاته
پراستن.

ل هندهك پاراستنگههين سروشتى ل
نهفريقيا، زيړهفان دى شاخا قى
گيانهوهرى ژبڼهكهن چونكى چ نيشان
تيدا نينه و داکو نيچيرفان نيدى نيچيرا
وى نهکهن و نهکوژن.

نهو کيژ گيانهوهره شاخهك پيڼه ههى و نوکه کهفتيه بن گهفين قرکرنى ؟

گيانهوهرى نيکشاخ ل دهشتين نهفريقيا و ناسيا
دژيت، ههرچهنده نيچيرکونا وى بهروقازى
ياسايى يه لى هيشتا هندهك کهسين
ماين نيچيرا فان گيانهوهران
دکهن نهوژى ژبهه شاخا وى يا
گرانبهها، ل هندهك دهقهران شاخا
وى دکهنه دهستکى خهنجهران يانژى
دهيرون و دکهنه دهومان.

کيسلههين نهفريقى يى سهر هشکاتى کهفتيه بن
گهفين قرکرنى ژبهه هژمارهکا مهزن ژى هاتينه
نيچيرکرن و وهك گيانهوهرين کههى دهينه
فروتن. نهف کيسلهه ب سانههى دشيت ژ
دوژمين خو ب رهفيت و خو دناؤ بهران دا
قهشپريت، لى نهف فيلا وى هاريکاريا وى ناکهت

تول کیری دشیی وینیه کی فوتوگرافی دگهل فیلان بگری؟

فیلی دوو کیلیین گهلهك بهیز هه نه و نهف چهنده بویه نه گهر نیچیرقان
وان بکوژن و کیلیین وان بفروشن, ل گهلهك وهلاتان نیچیر کرنا
فیلان هاتیه قهدهغه کرن لی ته مافی هه ی وینیه کی فوتوگرافی دگهل
بگری, نهو پارئی گهشتیار دهنه باخچین گیانه وهران و پاراستنگههین
سروشتی دهیته دان بو کهسین کو چاقدیریا فیلان دکهن و نههیلن
نیچیرقان وان بکوژن.

وه کی هه می گیانه وهرین دی,
"بالندی چرگ" بی مایه بی جهی
ئاکنجیونئی چونکی مروقان جهین
وان ژئی ستاندینه و کرینه باخچه و
بیستان, لهورا گیانه وهرین دی ب
سانه می وی دخون یانژی گیانه وهرین
د سهرا دهین و دکوژن.

نهو کیژ گیانه وهربوو پشتی قربووی دووباره هژمارا وان زیده بووقه؟

غهزالا "بیردافید" بهری نوکه ژناف چوبوون,
لی بتنی هندهك مابوونه ل باخچین گیانه وهران
و چاقدیریه کا باش لی هاته دکرن, لهورا
خوشبهختانه نهفروکه هژمارا وان یا
زیده بووی و دووباره هاتینه هنارتن بو
وهلاتی وان ل باکورئی چینئی.

ل دارستانين هيتلا كه ميرهه
هژماره كا گهلهك مهزن و
جودا يا گيانه وهر و داروباران
ههيه كه ل دارستانين دى هنده
نينن، لى برينا داران ژيانا فان
گيانه وهران ئيخستيه د
مهترسيى دا.

بوچی مهيمينکين مهزن چه ز ژ داران دکهن ؟

مهيمينکا مهزن ل دارستانين هيتلا
که ميرهه ل نهفريقيا دژيت و پتريا
دهمى خول سهر داران دبورينيت و خو
دقه شيريت، لى برينا داران ل فان جهان بوويه
نه گهر نهف مهيمينکه وهكى بهرى نه شيت ب سانهه
خو فقه شيريت و ل خوارنى بگهرت .

نهو کيژ گيانه وهرى شهرمينه کهفتيه بن گهفين قر کرنى ؟

گيانه وهرى بزنا زهرافه " گهلهكى شهرمينه لهورا
مروف ب زهجهت وى دينيت، ژهر هندى ههتا سالا
1091 ژى زانايان نهف گيانه وهره نه ديتبوو، لى نهفروکه هژمارا
وانژى بهرهف کيمبوونى چوويه ژهر برين و سوتنا دارستانين
دهفرا که ميرهه کو جهى ناکنجيونا وانه.

بوچی گیانه وهری یی "نای نای" نه خوشیی دگه هینته مروقان؟

هندهك نیچیرفانین دارستانین
هیلا که مراهیی ل دهمی
نیچیر کرنی ژههرا دناؤ لهشی
بهقاندا د سهری تیر کوفانین
خو ددا، لی نه فرو که نهؤ
جوری بهقان ژی که فتیبه بن
گه فین قر کرنی.

گیانه وهری دهیته نیاسین ب "نای نای" ل
دارستانین مه داگه شگهر ل دهقهره که مراهیی
دژیت، نهؤ گیانه وهره ب شهقی ل خوارنی
دگهریت، ژبهرفی چهندی خه لکی وان
دهقهران هزر دکهت کو نهؤ گیانه وهره دی
نه خوشیی گه هینته وان لهورا دکوژن. نوکه
هژمارا فی گیانه وهری ژی یا کیم بووی لی
هندهك ل باخچین گیانه وهران هاتینه پاراستن.

نهو کیژ ریقیه دفریت ههتا خوارنی ب دهستقه دئینیت؟

ریقیی "رؤدریگز" دبنه رهدا نه ریقیه، به لکو
جوره کی چه کچه کیلانه ل گزیرتا رؤدریگز
ل زهریایا هندی دژین، نهؤ گیانه وهره گه لهك
حهز ژ فیقی دکهن لهورا نهو پیدقی ب
دارین فیقی ههیه، لی ژبهر کو پتیرا دارین
فیقی لسهر گزیرتی هاتینه برین لهورا
نه فرو که هژمارا فی جوری چه کچه کیلان ژ
400 دانه یان نابوریت.

بوچی هرچا جه مسه ری

هیشتا مایه د مه ترسیی دا ؟

ل بهری نیچیرفانان هرچا جه مسه ری ژبه ر فه روئی وی دکوشت لی
پشتی هینگی نه ؤ چهنده هاته قه دهغه کرن، لی بلندبوونا پلا
گهرماتیا نهردی بویه نه گهر هیدی هیدی به فرال جه مسه ری ب
حلییت و ژینگه ها وان ژی پس بیت، له ورا جاره کا دی نه ؤ
هرچه که فیتنه د مه ترسیی دا و ب سانه هی نه شیت بو خول
خوارنی بگهریت.

بوچی مرو ؤ فه ریی فه قمان

بو یاغ دکهن ؟

ل هندهك ده قهرین جه مسه ری ل وه لاتی که نه دا نیچیرفان
گیانه وهری فه قمی ژبه ر فه روئی وی یی سپی و وه کی به فری
نیچیر دکهن، لی نه و که سین ب نهرکی پاراستنا فان
گیانه وهران رادبن، دی فه روئی فان گیانه وهران بو یاغ کهن.
نه ؤ کریاره چ زیانی ناگه هینته فه قمان لی دبیته نه گهر ئیدی
نیچیرفان چ مفای ژ فه روئی نه بینن.

بهري نوکه مروغان "گايين
سه مک" دکوشتن ژبهري گوشتي
وان، لي پشتي هينگي بو وان
دياروو کو نهو پارهيي ژ فهورويي
وان يي ستوور و نهرم دگههيتي
پتره ژ وي پارهيي ژ گوشتي وان
ب دهسته دئين لهورا وان
کوشتنا گايان هيتلا و نوکه
چاقديري وان دکهن و ب
خودان دکهن.

ل هندهك وهلاتان دهمي هرچا جهمسهری
بو خول خوارني دگهریت، مهترسيي ل
سهر ژيانا خهلكي وان دهقهران
پهيدادكته لهورا خهلك نهچار دبیت
قان هرچان بكوژن. نهفروكه پتريا قان
هرچا هاتينه فهگوهاستن بو جههكي
نارامتر و دوور ژ خهلكي.

نهو كيژ نههنگي خودان شاخه و كهفتيه بهر كهفين قر كرنی؟

"حهریش" نهو نههنگه يي دناؤ دهريابين
جهمسهری باكوري دژیت، نههنگي نير شاخه كا
ليكبدايي يا هه ي لهورا نهؤ گيانهوهري ژبهري
دهستين نيچير قانان قورتال نهبويه و گهلهك ژي
هاتينه كوشتن ههتاكو هژمارا وان كييم بووي.

نهو گيانهوهرين ل جهمسهری باشوري گويا نهردی
دژين نهكهفتيه بهر وان زيانان يين مروفي گههاندينه
گيانهوهرين دهقهرين ل سهر روويي نهردی، ژبهري
في چهندي گيانهوهرين ل ويروي نهكهفتينه بهر
كهفين ژناقچووني.

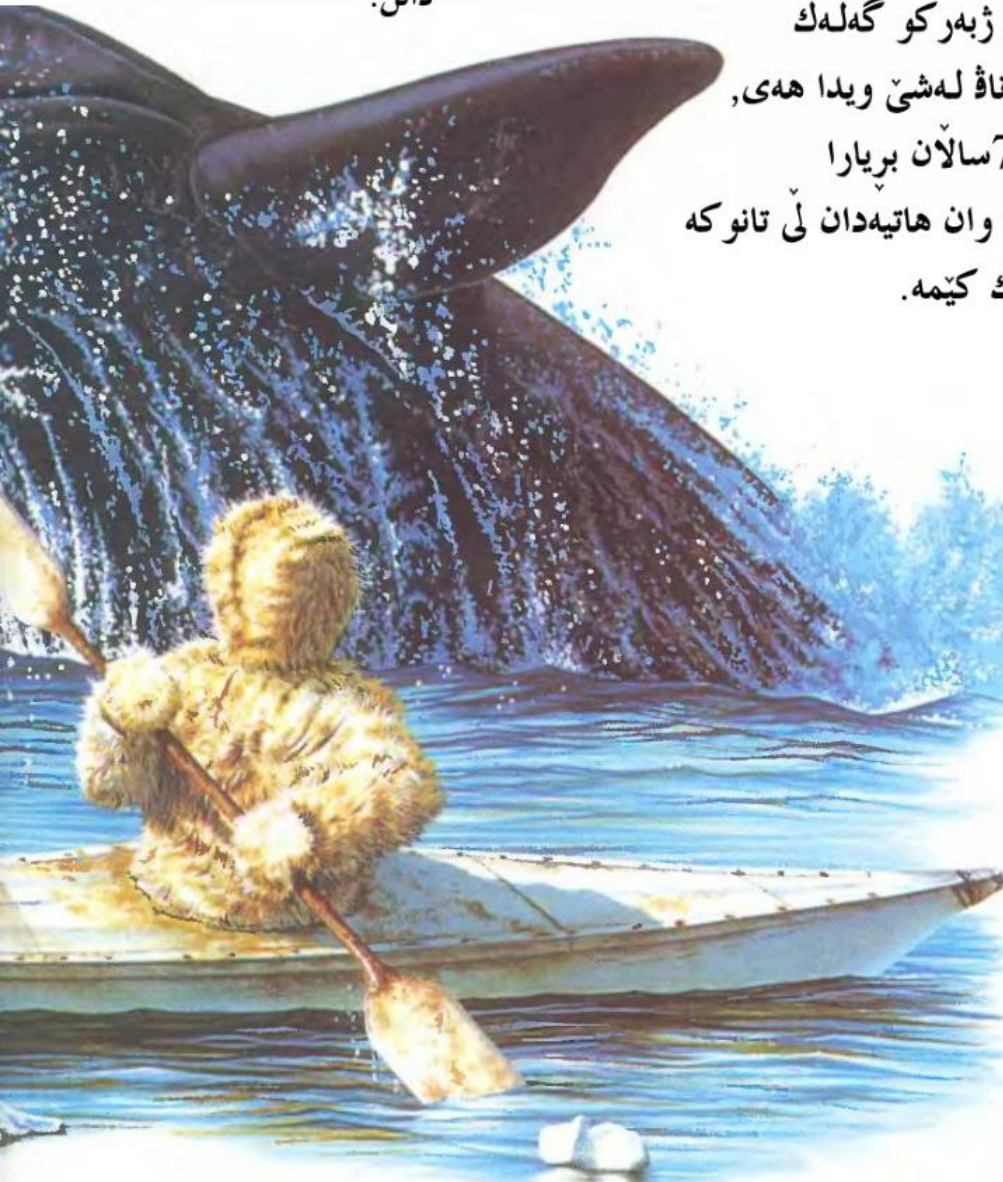
بوچی مروڦ "نههنگی گونجای" نیچیر دکهن؟

گهلی نهندیت "ل جه مسهری
با کوری هیشتا نههنگی
گونجای نیچیر دکهن و نهو بو
فی چهندی بین هاتینه
دهستیردان ژهر کو نهو چهنده
ئیکه ژ دابونه ریت و رهوشتین
وان، لی زانا ههولدهن
رادهیه کی بو فی چهندی ب
دانن.

نههنگی گونجای نافی خو ژ وان نیچیر فانان
وهرگریه بین دگوتی کو نهو نههنگه یی
گونجایه بو نیچیر کرنی ژهر کو گهلهك
ههستیک و زهیت یا دناؤ لهشی ویدا ههی،
راسته بهری پتر ژ 70 سالان برپارا
قهدهغه کرنا نیچیر کرنا وان هاتیه دان لی تانوکه
ژی هژمارا وان گهلهك کیمه.

گه مین نیچیر کرنی هژماره کا مهزن یا
ماسیان نیچیر دکهن کو گهلهك جارن
ژی نهو هژمارا مهزن یا زیدهیه، لهورا
دبیت روژهك بهیت ماسی ژی بکهفته
ژیر مهترسیا ژنافچونی.

ههرچهنده مروڦ ژ ماسیا قرش دترپست،
لی دراستی دا نهو ماسیه پتر ژ مرو فان
دترپست ژهر کو سالانه هژماره کا مهزنا
فان ماسیان دهیته نیچیر کرن نهوژی
ژهر ددانین وان کو وهك جوانکاری
دهیته ب کارئینان.

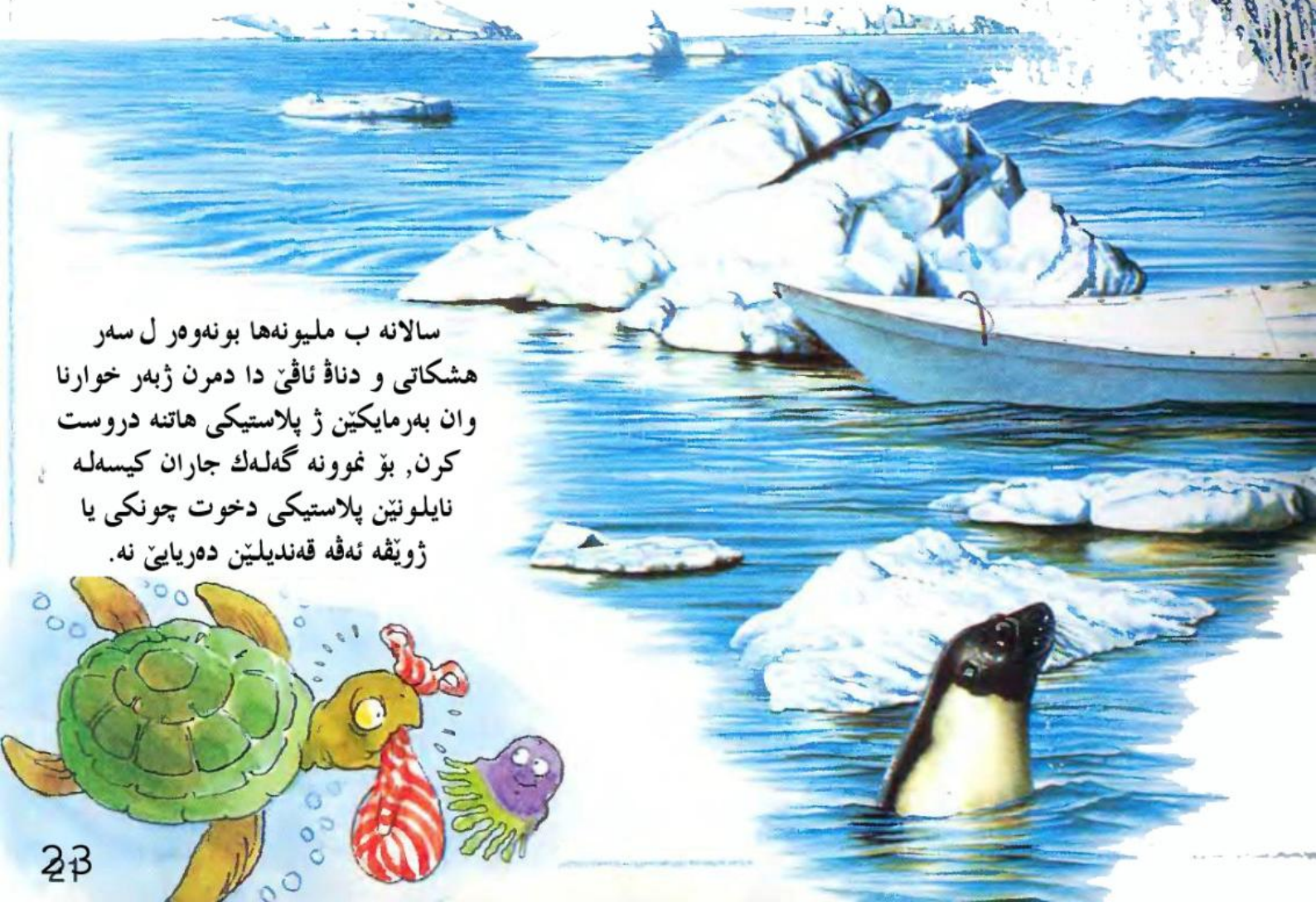
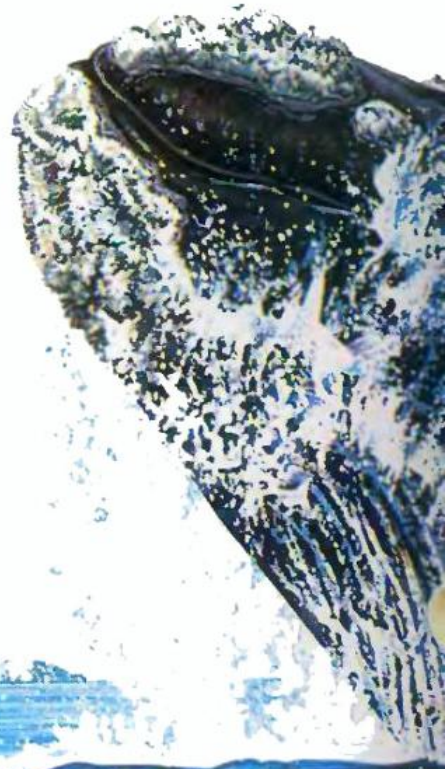

هندەك جاران كومه كا مهزن يا
 "ستیرین دهریایی" یین خودان ستیری
 دئی ل سهر ئیک کومبن داکو ب
 سانهی بشین مهرجانان بخون، لی ئەؤ
 چهنده هاریکاریا نیچیر فانان دکهت
 هژماره کا مهزن یا فان ستیرین
 دهریایی نیچیر بکهن.

ئهری باخچه دناؤ دهریایان دا ههنه ؟

تا نوکه دبیت مه بتنی باخچه یین سهر ئهردی دیت بن، لی هژماره کا
 مهزن یا باخچه و پاراستنگه هین سروشتی دناؤ دهریایاندا هاتینه دورست
 کرن ژ پیخه مهت پاراستنا گه لهک جورین گیانه وهران وهک مهرجانین
 ههستیار. مهزنترین باخچه ل سهر کنارین ئوسترالیا هاتینه دروست کرن و
 کهسی ماف نینه زیانی بگه هینتی.

سالانه ب ملیونه ها بونه وهر ل سهر
 هشکاتی و دناؤ ئاقتی دا دمرون ژ بهر خوارنا
 وان بهر مایکین ژ پلاستیکی هاتنه دروست
 کرن، بو نمونه گه لهک جاران کیسه له
 نایلونین پلاستیکی دخوت چونکی یا
 ژویقه ئەفه قه ندیلین دهریایی نه.

بوچی به به غا ناهینه هژمارتن ژ گیانه وهرین که هی ؟

به به غا گیانه وهره کی گونجایی نینه کو
بهیته که هی کرن چونکی نهو یی ژدایک
بووی دا یی کیفی بیت، سالانه ب
هزاره ها به به غا ژ جهی وان یی ره سن
دهینه گرتن و دناؤ سندوقین بچوک و
تهنگدا دهینه فروتن له ورا پتريا وان
گیانی خو ژ دهست ددهن.

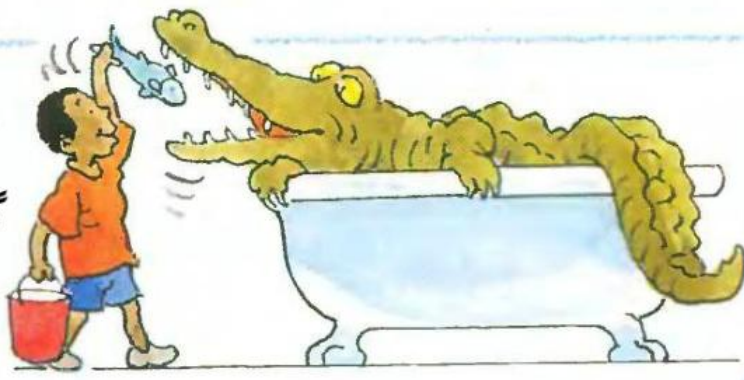

نهو گیانه وهرین دهینه گرتن و پاشی مروؤ ب
خودان دکهت کی متر دمیینه ساخ ژ وان یین هر
ل دهمی ژدایک بوونا وان ل دهؤ مروفی، له ورا
نه گهر ته فیا گیانه وهره کی بخودان بکهی خو ژئی
پشت راست بکه کو نه هاتیه گرتن.

بالندی به به غایی نه مریکی ژ جورئی
"سیکس" گیانه وهره کی گلهک
گران به هایه لی نوکه هژمارا وان ژ
30 دانه یان نابوریت له ورا نه گهر
نهؤ گیانه وهره خو زیده نه کهن
نهوین ماین ژئی دی مرن.

يا گرنگه تو قه باره و ژيئي گيانه وهرين
 كه هي بزاني بهري تو بكري، ژ بهر كو
 گه لك مروڤ دهما گيانه وهره كي دكرن
 ماوهيه كي كيم دمينه ل دهڤ وان و
 زوويكا دمرن.

كي دي مارگيسكان كه ته دناڤ چانتهين خودا ؟

ل فرو كخانه يان گه لك كهس دهينه
 دهسته سهر كرن ژ بهر كو نهو مارگيسكان
 دكهنه دناڤ چانتهين خودا، ياسا ريكي
 نادهت گيانه وهرين كه فينه بهر گه فين
 قر كرنى ژ وهلاته كي بو ئيكي دي
 بهينه فه گوهاستن، فان كه سان ههول
 ددا مارگيسكان ببهنه وهلاتى خو.

گه لك جارن زانا هندهك
 جورين مهيمينكان ب خودان
 دكهن داکو دهرمانين نوول
 سهر تاقي بكن، هندهك
 دييژن نهڤ چهنده يا گونجايه
 داکو ساخله ميا وان دهرمانان
 بو مروفي دياربيت، هنده كين
 دي دژى في چهندينه ژ بهر كو
 سهره دهرهيه كا رهق گهل فان
 گيانه وهران دهينه كرن.

چهوا دى فيل ژ نيچيرفانان هيڻه پاراستن ؟

بهري چهند سالان، شاهي وهلاتي كينيا رابو ب سوتنا هژماره كا
كيتلين فيلان كو بهايي وان نيژيكي مليونهك و نيڤ جونهيپين
ئيسته رليني بوو، حكومهتي نهڤ كيلبه ژ نيچيرفانان ستاندبوون.
ب ريكا سوتنا فان كيلبان وهلاتي كينيا فيا بو جيهاني دياربكهت
نهو ب ههمي رهنگان دژي نيچير كرنا گيانه وهرانه و فيا باوهريري
بو وهلاتين دي چيكت كو نهوژي هاريكاريا وان بكنه و پيڤقه
ههمي شيانين بيخنه خزمهتا پاراستنا گيانه ورناندا.

چه‌وا دوو پشکین لاستیکی دهینه گرتن؟

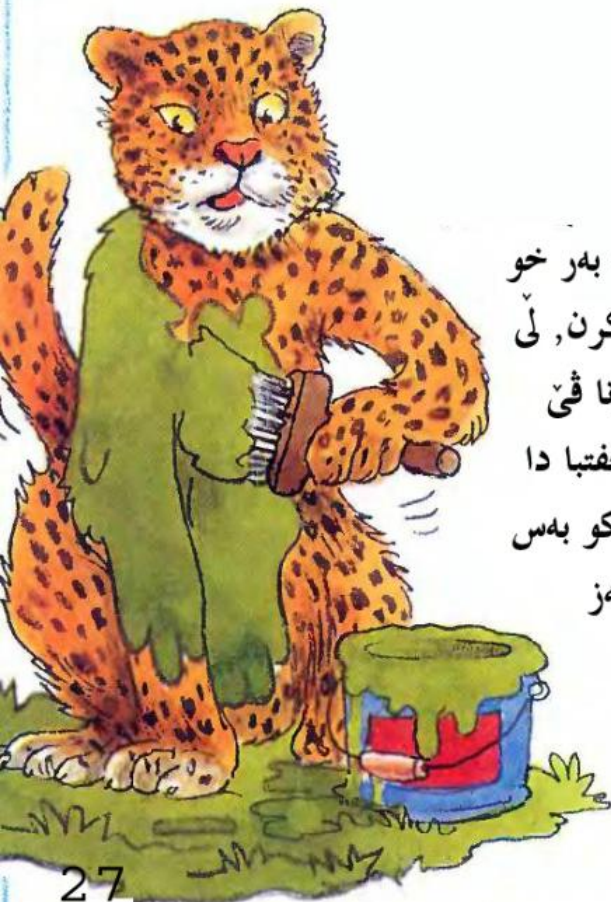
دوو پشکین لاستیکی ل گزیرتین زهریاین نارام و
زهریا هندی دژین، دریژاهی و فره‌هیا هندهک
ژقان گیانه‌وهران دگه‌هیته مه‌تره‌کی، لی مخابن
نیچیر قانان دهستی خو گه‌هاندیه وانژی و گه‌له‌ک
ژی نیچیر کرینه.

دریژاهیا گیانه‌وهری سه‌له‌مه‌نده‌ری چینئی
دگه‌هیته 180 سانتیمه‌تران، هژمارا وان
که‌سین هه‌ز ژ گوشتی فی گیانه‌وهری
دکن گه‌له‌کن له‌ورا نه‌فروکه نه‌وژی
که‌فتینه به‌ر گه‌فین نه‌مانی.

بوچی پلنگی نه‌قیّت مروّ وی بینن؟

هندهک مروّ هه‌زدکن وان جلکان بکه‌نه به‌ر خو
بین ژ پیستی پلنگی خالخال هاتینه دروستکون، لی
هنده‌کین دیژی بوّ خو خوشیی ژ نیچیر کرنا فی
کیتکا مه‌زن دبینن. نه‌گه‌ر پلنگ شیا‌با ناخفتبا دا
بیژیت خوزی من نه‌ف پیستی جوان نه‌با داکو به‌س
مروّان دلی خو بر‌بایی و سه‌ر خاترا وی نه‌ز
کوشتابام.

چەوا پلنگ خوارنى بۆ خو پەيداد كەت ؟

ل وەلاتى ھندى گەلەك پلنگ يىن ل باخچىن گيانەوران
و پاراستنگەھىن سروشى ھەين و ب نازادى لى دژىن,
بەلى ئارېشە ئەوہ ئەفۇ باخچەيە ژىك دوورن.
لى دناقبەرا واندا ھندەك جھىن تىرابورىنى
ھەنە كو پلنگ ب كاردئىنىت بۆ دىتتا
ھندەك ھەقالان يان خوارنى.

چەوا گيانەوهرى ئوبوسوم دگەھىتە ھەقالىن خو ؟

گيانەوهرى "ئوبوسومى بەژن كورتى چيايى" ل وەلاتى
ئوستراليا دژىت, ئەفۇ گيانەورە رېكىن بن ئەردى ب
كاردئىنىت. پشتى كو پاراستنگەھىن سروشى ھاتىنە
دروستكرن گەلەك توھىن نىر توشى روودانىن مرنى
دبوون ھەردەما قىابا بچنە دەفۇ يىن مى .

گزیرتا "گالاباکوس" ل گزیرتا نارام و هلاته کئی
 باشه بؤ گیانه وهر و روه کان ژبه رکو گهله ک
 بونه وهر ل قئی گزیرتی هه نه کول چ جهین دی نین
 له ورا نوکه بویه باخچه یه کئی نیشتمانی یی مه زن
 بؤ پاراستنا ژيانا گیانه وهر ین کیشی.

بوچی ل بهرام بهر گوریلائی

تو نه شیی بیهنژی؟

گوریلا چیا یی ل پاراستنگه هین سروشتی ل سه ری
 چیا یین فیروگینا ل نه فریقیا دژین، گه شتیار دشین
 سه ره دانا وان بکه ن، لی نه ژ گیانه وره خو ل بهر
 نه ساخین مروقان ب تایهت ژی په رسیقی ناگرت
 چونکی په رسیف دبیته نه گه ری مرنا وی، بؤ پاراستنا
 وان دقیت تو یی ساخله م بی داکو بشیی سه ره دان
 وان بکه ی.

هه رچهنده نیژیکی 4000 پلنگان ل
 و هلاتی هندی ماینه لی هیشتا نیچیرقان
 وان دکورژن، نه وژی ژبه ر فروشتنا کیلب
 و ههستی کین وان بؤ دروستکرنا ده رمانان،
 ههروه سا فهرویی ژی وان پاره یه کئی گهله ک
 مه زن پیقه دهیت.

كهنگى گيانه وهران

دقيقت بچنه باخچين گيانه وهران ؟

بهري نوکه باخچه بين گيانه وهران بتنى بو هندى بوون داکو خه لک بچيت ته ماشه و ان بکته، ديت هنده کا هزر کريت کو نهؤ گيانه وهر بتنى نه و کس چاقديريا وان ناکته. لى نه فروکه پتريا باخچه بين گيانه وهران ههول دهن ژيانا وان گيانه وهران پاريزن بين که فتنه بهر گه فین قرکرنى، نه گهر گيانه وهر اناختبا دا بيژن مه به نه فان باخچه يان داکو نيچير فان بالاً خو ژ مه فه کهن.

كهنگى گيانه وهران

دقيقت ژ باخچى گيانه وهران بچن ؟

دوماهيك گيانه وهرى چيلا كويشى يى نه ره بى (غزلان) ل سالا 1972 هاتبوو كوشتن، لى خوشبه ختانه هندهك ژوان هاتنه قورتالكرن و ل باخچه يان هاتنه ب خودان كرن ههتا هژمارا وان زيده بووى و گه هشتيه 100 دانه يان و نه فروکه ب نازادى ل بيانا وهلاتى عومان دژين.

بهري پتر ژ ههشتی سالان پيچەك
 مابوو گيانه وهری "هامسته ری
 زیرین" ب ئیکجاری ژناڤ بچیت،
 لی گيانه وهره کا می دگهل دوازده
 تیشکین وی هاتنه قورتالکرن و
 خودانکرن کو نهڤروکه هژمارا وان
 گههشتیه ملیون دانهیان.

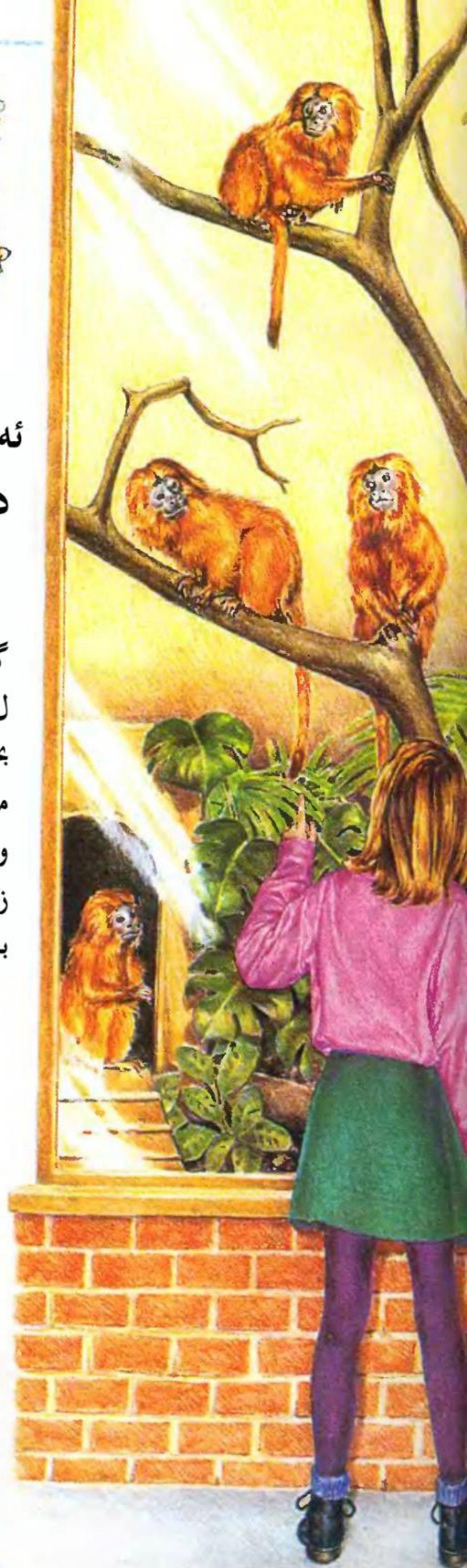

ئەو کێژ گیانە وەرە د مەنجهلو کاندای دهیته ب خودانکرن؟

گیانە وەرین خشوک ژ جوری "بایی کەمب"
 ل باخچهیین تایبەت ل وهلاتی ئەمریکا دهینه
 بخودانکرن، ئەڤ گیانە وەر دناڤ هندەك
 مەنجهلو کاندای دهینه بخودانکرن کو نیچیرقان
 و بالنده نهشین بگههنی، پشتی هژمارا وان
 زیده بووی کو ئەو ب خو شیاین پشت
 بهستنی بکهنه سهر خو یین هاتینه ڤه گوهاستن
 بو ناڤ زهریایی دا.

هوسا دهاته هزرکرن کو
 کەنگەر یین ژناڤچووین، لی ل
 سالا 1973 کومه کا
 کەنگهران ل دهڤهرا "دیگو" ل
 ئوسترالیا هاتنه دیتن، ئەڤروکه
 ئەو جهه بویه پاراستنگههه کا
 سروشتی و گهلهك کەنگەر ب
 نازادی لی دژین .

بوچی گیانهوهر پیدقی مهنه ؟

گهلهك جاران گیانهوهر دكهفته
 بهر گهفین مهترسیا ژناڤ چوونئی
 نهوژی نهگهړی وان کارین هندهك
 نیچیرقان دگهل وان دكهن. گیانهوهر
 نهشین باخفن لهورا نهو پیدقی ب هندهك
 مروقین باشن داکو پیش وانغه باخفن و مافین
 وان پاریزن، نهڤروكه گهلهك ریڅخراو و
 مروقان ل سهرانسهری جیهانی نهڤ کاره ب
 ستوی خوقه گرتیه.

گهلهك كهسان کاری خو کرپه پاراستن و
 چاقدیریکرنا وان گیانهوهرین كهفتینه بهر گهفین
 ژناڤچوونئی، لهورا ههر مهترسیه کا بچوك
 پهیدا بیت نهو دی ههمی شیانین خو مهزیخن
 داکو قان گیانهوهران قورتال بکهن.

ههر كهسهك ژمه دشیت هاریکاریا
 گیانهوهران بکهت داکو بهین پاراستن،
 نهوژی نهو پهیوهندی ب وان جهان بکهین
 یین ب قی نهركی رادبن، ههر دیسان نهو
 گیانهوهران ب پاریزن و نهئشین و دهما
 دچینه گهریانان ژینگهها وان پيس نهكهن.

بوچی

نہم پیدقی ب

گیانہوہر اینہ ؟

ہندہک گیانہوہر ژیدہری سہرہکی یی
خورانا مروقینہ، زیدہباری پیست و فہرؤیی
وانژی بو گہلہکان مہرہمان دہیتہ ب کارئینان،
نہگہر گیانہوہر نہبان، لوی دہمی نہم دا نہچاربین
کہسکاتی بتنی بخوین. ہہردیسان گیانہوہرانان ب ہہبوونا
خو روویہکی جوائتر و گہشتر یی دایہ ژیانئی.

گیانہوہرانژی وہکی مہ ماف یی ہہی ب نازادی و
تہناہی و خوشی بژین، لہورا نابیت نہم زیانی
بگہہینہ وان یانژی ژینگہہا وان پیس بکہین
یانژی جہئی ناکنجیوونا وان خراب بکہین
و بو مہرہمین خو ب کاربینین.

چهوا دى فيل ژ نيچير فانان هيئه پاراستن ؟
 بوچى دهيناسور نهمايه ل سهر روويى نهردى ؟
 بوچى هرچا جهمسهرى هيشتا مايه د مهترسيى دا ؟
 نهو كيژ گيانهوهرى شهرمينه كهفите بن گهفين قر كرنى ؟
 نهو كيژ گيانهوهربوو پشتى قربووى دووباره هژمارا وان زيدهبووڤه ؟

بهرسقا فان پرسياران و چهندن پرسيارين دى بين پهيوهندي ب وان گيانهوهرين
 قربووين يانژى بين كهفите بهر گهفين قر كرنى و هيدي هيدي يى بهره نهمانى دچن
 دى د قى پهرتوكى دا بينى. بهرسقا فان پرسياران ب شيويه كى زانستى يى گهلهك
 ساده و ناسان هاتينه بهرههفكرن ههتا زاروويين دژيى شهش ساليى دا دشين
 تيبگهن, زيدهبارى كو هژماره كا مهزن يا وينه بين گيانهوهران تيدا ههنه و ب
 شيويه كى كوميدى يى سهرنجرا كيش بهرسقا فان پرسياران ب سانههيتري لى دكهن.
 ههرديسان نهو پهرتوكه يا پره ژ شيرت و پيزانينان كو دبته نه گهر ئيدى حهزا
 زارووى بو گيانهوهران پتر لى بهيت و ههقالينيا وان بكهت.

پشتى تو ژ خواندنا قى پهرتوكى ب دوماهى دهى ئيدى حهزا ته بو گيانهوهران
 دى پتر لى هيت و ب چ رهنگان تو زيانى ناگههينه وان و دبیت تو بريارى بدهى
 ل پاشهرژژى بيه نيك ژ وان كهسان بين نهركى پاراستنا گيانهوهران ژ قر كرنى ب
 ستويى خوڤه بگرن.

